

Sławomir Stasiorowski

**UCZESTNICTWO SPOŁECZEŃSTWA
W WYKONYWANIU ORZECZEŃ – CELE I ZADANIA
RADY GŁÓWNEJ DO SPRAW SPOŁECZNEJ
READAPTACJI I POMOCY SKAZANYM**

W celu koordynowania współdziałania organów państwowych i przedstawicieli społeczeństwa w zapobieganiu przestępczości i wykonywaniu orzeczeń oraz w celu świadczenia pomocy w readaptacji społecznej, a także wykonywania kontroli społecznej i dokonywania oceny polityki penitencjarnej, Prezes Rady Ministrów powołał Radę Główną do Spraw Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym, zwaną dalej Radą Główną (art. 40 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego¹). Zgodnie z treścią przepisów Kodeksu, działalność ta obejmuje nie tylko samych skazanych, ale również ich rodziny, które wymagają pomocy, zwłaszcza materialnej, medycznej, zapewnienia miejsca zamieszkania, poszukiwania pracy i porady prawnej.

W obecnie trwającej kadencji 2012-2016 skład Prezydium Rady Główniej tworzą: Przewodniczący Rady Główniej – Stanisław Chmielewski, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, Wiceprzewodnicząca – Hanna Pawlak, sędzia penitencjarny Sądu Okręgowego w Warszawie, ks. Paweł Wojtas – Naczelny Kapelan Więziennictwa Kościoła Rzymskokatolickiego, Leszek Podolecki – Prezes Fundacji Instytut Świętego Brata Alberta w Świnoujściu.

Członkami Rady Główniej są: prof. dr hab. Marek Konopczyński, Rektor Pedagogium Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie, a także przedstawiciele Ministra: Sprawiedliwości, Pracy i Polityki Społecznej, Zdrowia, Edukacji Narodowej, Spraw Wewnętrznych, Obrony Narodowej; Komendanta Głównego Policji, Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, Prokuratury Generalnej oraz Zastępcę Kuratora Okręgowego Sądu Okręgowego w Warszawie. W Radzie Główniej, która liczy 22 osoby, zasiadają także przedstawiciele stowarzyszeń, organizacji i instytucji oraz kościołów i związków wyznaniowych, które wnoszą istotny wkład w realizację celów działania Rady Główniej, tj. Śląskiej Fundacji Błękitny Krzyż Bielsko-Biała, Stowarzyszenia „Alter Ego” w Warszawie, Stowarzyszenia Bezrobotnych i Osób Działających na Rzecz Bezrobotnych

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.).

„Wszyscy Razem – In Corpore”, Stowarzyszenia POSTIS w Lublinie, Bractwa Młodzieży Prawosławnej oraz Kościołów: Rzymskokatolickiego, Ewangelicko-Augsburskiego i Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

Stosownie do potrzeb, wojewoda może powołać terenowe rady do spraw społecznej readaptacji i pomocy skazanym. W ich składzie mogą zasiadać zarówno przedstawiciele organów odpowiedniego szczebla, na tej samej zasadzie jak w Radzie Głównej, a także organów samorządu terytorialnego oraz przedstawiciele: wojewody, prezesa sądu okręgowego, prokuratora okręgowego, kierowników komórek organizacyjnych urzędu wojewódzkiego właściwych do spraw zdrowia oraz zabezpieczenia społecznego, dyrektora wojewódzkiego urzędu pracy, kuratora oświaty, komendanta wojewódzkiego Policji, szefów regionalnych sztabów wojskowych, dyrektorów zakładów karnych i aresztów śledczych. Ponadto do uczestnictwa w pracach rad terenowych można zapraszać przedstawicieli innych podmiotów, tj. stowarzyszeń, fundacji, organizacji i instytucji, których celem działania jest realizacja zadań związanych z pomocą w społecznej readaptacji skazanym oraz kościołów i innych związków wyznaniowych, związków zawodowych i samorządu zawodowego, przedstawicieli nauki oraz osób godnych zaufania. Przewodniczącym rady terenowej jest prezes właściwego sądu okręgowego.

Obecnie rady terenowe powołane są w województwach:

- kujawsko-pomorskim, dla obszaru Sądu Okręgowego w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku,
- lubuskim: jedna utworzona dla właściwości miejscowej okręgu Sądu Okręgowego w Zielonej Górze, druga – dla obszaru okręgu Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim,
- małopolskim, obejmująca Sądy Okręgowe w Krakowie, Tarnowie oraz Nowym Sączu,
- podlaskim, dla właściwości miejscowej Sądu Okręgowego w Białymstoku, Łomży i Suwałkach,
- warmińsko-mazurskim, dla właściwości miejscowej Sądu Okręgowego w Olsztynie i Elblągu,
- podkarpackim, dla właściwości miejscowej Sądu Okręgowego w Rzeszowie, Krośnie, Tarnobrzegu i Przemyślu,
- wielkopolskim, dla właściwości miejscowej Sądu Okręgowego w Poznaniu,
- zachodniopomorskim, jedna właściwa dla obszaru okręgu Sądu Okręgowego w Koszalinie, druga dla właściwości miejscowej Sądu Okręgowego w Szczecinie.

Zgodnie z treścią rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów², Rada Główna i rady terenowe działają w szczególności przez:

² Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 sierpnia 1998 roku *w sprawie szczegółowych zasad i trybu powoływania oraz działania Rady Głównej do Spraw Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym, a także rad terenowych do spraw społecznej readaptacji i pomocy skazanym* (Dz.U. Nr 113, poz. 723, z późn. zm.).

- 1) organizowanie, inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć służących zapobieganiu przestępczości i społecznej readaptacji skazanych,
- 2) opiniowanie działalności organów rządowych i przedstawicieli społeczeństwa, podejmowanej w zakresie zapobiegania przestępczości, wykonywania orzeczeń i readaptacji społecznej skazanych oraz udzielania pomocy skazanym i ich rodzinom,
- 3) koordynowanie działalności stowarzyszeń, fundacji i instytucji oraz kościołów i związków wyznaniowych, jak również osób godnych zaufania, podejmowanej w zakresie wykonywania kar, środków karnych, zabezpieczających i zapobiegawczych,
- 4) podejmowanie, organizowanie i koordynowanie społecznej kontroli nad wykonywaniem kar, środków karnych, zabezpieczających i zapobiegawczych oraz opracowywanie wyników tych kontroli,
- 5) dokonywanie oceny polityki penitencjarnej,
- 6) przedstawianie wniosków i opinii w sprawie podziału oraz wykorzystania środków z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej,
- 7) inicjowanie i wspieranie badań naukowych służących zapobieganiu przestępczości i społecznej readaptacji skazanych.

Jednym z zadań Rady Głównej jest opiniowanie sposobu wykorzystania środków finansowych z *Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej*³ w części postpenitencjarnej. Przychody Funduszu na 2012 rok na pomoc postpenitencjarną oszacowano na 24.000.000 zł (podobnie jak w roku 2011). Podział środków ustalono w następujących proporcjach:

- Centralny Zarząd Służby Więziennej – 60%,
- sądy okręgowe – 28%,
- organizacje pozarządowe – 12%.

Zgodnie z tym podziałem w 2012 roku na rzecz uprawnionych podmiotów przewidziano następujące kwoty:

- Centralny Zarząd Służby Więziennej – 14.400.000 złotych,
- sądy okręgowe – 6.720.000 złotych,
- organizacje pozarządowe – 2.880.000 złotych.

Przychody Funduszu przeznaczone na pomoc postpenitencjarną pochodzą ze źródeł wskazanych w art. 43 § 7 pkt. 2-5 k.k.w., przy czym podkreślić należy, że ich głównym źródłem są potrącenia w wysokości 10% wynagrodzenia przysługującego za pracę skazanych zatrudnionych w formach określonych w art. 121 § 2 k.k.w., co stanowi ok. 99% wszystkich przychodów na pomoc postpenitencjarną. Środki te przekazywane są przez dyrektorów jednostek penitencjarnych na rachunek Funduszu na bieżąco, a ich wysokość zależy od poziomu odpłatnego zatrudnienia osób pozbawionych wolności.

³ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 stycznia 2012 r. w sprawie *Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej* (Dz.U. z 2012 r., poz. 49).

Rzeczywiste wpływy na konto Funduszu ze wskazanych źródeł wyniosły w 2012 roku 14.493.580,22 zł (w roku 2011 była to kwota 18.275.423,94 zł). Powyższa kwota obejmuje środki pieniężne pochodzące:

- ze środków pozostałych z roku poprzedniego w Funduszu – 1.294.865,79 zł
- z potrąceń w wysokości 10% wynagrodzenia skazanych – 13.020.922,57 zł,
- z odsetek – 170.101,76 zł,
- ze zwrotu dotacji – 6.795,31 zł,
- pozostałych – 894,79 zł.

Zgodnie z zasadami gospodarki finansowej państwowych funduszy celowych, koszty realizacji zadań publicznych, dla których zostały powołane, mogą być pokrywane tylko w ramach posiadanych środków finansowych, obejmujących bieżące przychody, w tym pozostałości środków z okresów poprzednich⁴. Podstawą gospodarki finansowej państwowego funduszu celowego jest roczny plan finansowy (art. 29 ust. 6 ustawy o finansach publicznych), uwzględniający również pozostałość środków z roku poprzedniego i zakładany stan funduszu na koniec roku. Środki funduszu celowego niewykorzystane w danym roku nie są zatem zwracane do budżetu państwa, ale przechodzą na następny okres i wydatkowane są na zadania publiczne, do realizacji których powołany został dany fundusz. Taka konstrukcja wydatkowania środków funduszy celowych zapewnia ciągłość realizacji tych zadań publicznych.

Przychody Funduszu przeznaczone na pomoc postpenitencjarną wydatkowane są na bieżąco przez Dysponenta Funduszu, którym jest Minister Sprawiedliwości. Z uwagi na zasadę finansowania kosztów Funduszu wyłącznie z jego przychodów, comiesięczne transze przekazywane dysponentom niższego rzędu, określane są na podstawie stanu środków na koniec miesiąca poprzedzającego miesiąc przekazania.

Środki na rzecz Centralnego Zarządu Służby Więziennej (pomoc udzielana przez dyrektorów jednostek penitencjarnych) oraz sądów okręgowych – za pośrednictwem sądów apelacyjnych (pomoc udzielana przez kuratorów sądowych) przekazywane są w comiesięcznych transzach w formie przelewów re-dystrybucyjnych do 25 dnia każdego miesiąca.

Środki Funduszu na rzecz organizacji pozarządowych przekazywane są w formie dotacji, na podstawie umów – po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert.

Rada Główna w uchwale nr 2/13 z dnia 11 kwietnia 2013 roku pozytywnie zaopiniowała wykorzystanie środków z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w części postpenitencjarnej. Zgodnie z planem finansowym Funduszu, przychody na pomoc postpenitencjarną oszacowano na 16.130.000 zł.

⁴ Art. 29 ust. 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. Nr 157, poz. 1240, z późn. zm.).

Podział środków finansowych Funduszu na pomoc postpenitencjarną uchwalony przez Radę Główną do Spraw Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym, a następnie zatwierdzony przez Ministra Sprawiedliwości w 2013 roku odbywa się według następujących proporcji (podobnie jak w 2012 roku):

- Centralny Zarząd Służby Więziennej – 60%,
- sądy okręgowe – 28%,
- organizacje pozarządowe – 12%.

Zgodnie z tym podziałem w 2013 roku na rzecz uprawnionych podmiotów przewidziano następujące kwoty:

- Centralny Zarząd Służby Więziennej – 9.678.000 zł,
- sądy okręgowe – 4.517.000 zł,
- organizacje pozarządowe – 1.935.000 zł⁵.

W ostatnich latach obserwujemy systematyczny wzrost aktywności organizacji pozarządowych, w zakresie prowadzenia programów readaptacyjnych między innymi dla osób opuszczających zakłady karne, zagrożonych wykluczeniem społecznym i bezdomnością oraz ich rodzin. Ministerstwo Sprawiedliwości wspiera działalność organizacji między innymi poprzez dotacje środków pochodzących z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Dotację Ministerstwa Sprawiedliwości w 2013 roku, w drodze konkursu, otrzymały następujące organizacje pozarządowe:

1) Stowarzyszenie ALTER EGO w Warszawie, które kontynuuje program „Pogotowie Pomocy Postpenitencjarnej”, w ramach którego świadczy pomoc w ośrodkach w Warszawie oraz Gdyni. Oferta pomocowa skierowana do osób zwalnianych z jednostek penitencjarnych oraz członków ich rodzin oraz członków rodzin pozbawionych wolności. Projekt zapewnia kompleksową pomoc dla tych grup społecznych. Z dotacji finansowane są między innymi: schronienia w ośrodku dla bezdomnych, w tym zapewnienie wyżywienia, odzieży, środków czystości, leków, środków opatrunkowych; udzielanie poradnictwa prawnego, socjalnego, psychologicznego i terapeutycznego, pomoc w uzyskaniu niezbędnych dokumentów, organizowanie kursów zawodowych, udzielanie niezbędnej doraźnej pomocy rzeczowej osobom zgłaszających się do ośrodków (osoby kierowane przez kuratorów sądowych, ośrodki pomocy społecznej bądź zgłaszających się samodzielnie).

2) Fundacja – Instytut św. Brata Alberta w Świnoujściu świadczy pomoc między innymi w trzech Ośrodkach Pomocy, Readaptacji i Terapii w Świnoujściu, Gryficach i Wolinie prowadzonych przez Fundację i na terenie zakładów karnych w okręgu OISW w Szczecinie. Oferta pomocowa opisana w projekcie skierowana jest do osób pozbawionych wolności, zwalnianych z jednostek pe-

⁵ Źródło: dane Ministerstwa Sprawiedliwości, Informacja o wykorzystaniu środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – w części postpenitencjarnej w 2012 roku oraz do dnia 30 kwietnia 2013 r.

nitencjarnych oraz członków ich rodzin. Projekt zapewnia kompleksową pomoc dla tych grup społecznych. Z dotacji finansowane jest: udzielanie schronienia w ośrodkach dla bezdomnych, w tym zapewnienie wyżywienia, odzieży, środków czystości, leków, środków opatrunkowych; udzielanie poradnictwa terapeutycznego (terapia uzależnień).

3) Śląska Fundacja Błękitny Krzyż w Bielsku Białej udziela pomocy między innymi w dwóch Ośrodkach Readaptacyjnych w Bielsku Białej prowadzonych przez Fundację oraz na terenie zakładów karnych. Oferta pomocowa skierowana jest do osób pozbawionych wolności, zwalnianych z jednostek penitencjarnych oraz członków ich rodzin. Osoby zakwalifikowane do udziału w projekcie mają zagwarantowane miejsce w ośrodkach (nocleg, wyżywienie, pomoc rzeczowa i inne) oraz udział w zajęciach ergoterapii. Ponadto beneficjenci otrzymują pomoc i opiekę: terapeuty, pracownika socjalnego, psychologa, lekarza psychiatry, doradcy zawodowego, kuratora sądowego i mediatora. Pracownicy ośrodków prowadzą również spotkania indywidualne i grupowe na terenie zakładów karnych, które mają na celu rozpoczęcie realizacji programu readaptacji (kontynuowanego następnie w ośrodkach, po opuszczeniu przez skazanych jednostek penitencjarnych).

4) Stowarzyszenie Pomocy Społecznej, Rehabilitacji i Resocjalizacji im. Hansa Christiana Kofoeda w Siedlcach realizuje projekt w dwóch placówkach w Siedlcach prowadzonych przez Stowarzyszenie, w których udzielane są m.in.: schronienie w hostelu (nocleg, wyżywienie, odzież, środki czystości), poradnictwo prawne i obywatelskie, kursy zawodowe, aktywizacja zawodowa i społeczna poprzez trening pracy w ścisłej współpracy ze społecznością lokalną i jej organizacjami, samorządem terytorialnym oraz pracodawcami, udzielanie niezbędnej doraźnej pomocy rzeczowej osobom zgłaszającym się do stowarzyszenia (w tym bezpłatne posiłki dla rodzin, bezpłatne usługi sanitarno-higieniczne (prowadzenie pralni i łaźni).

5) Stowarzyszenie Penitencjarne „Patronat” Oddział w Białymstoku kontynuuje program, w ramach którego świadczy kompleksową pomoc osobom zwalnianym z jednostek penitencjarnych i członkom ich rodzin oraz osobom pozbawionym wolności i członkom ich rodzin. Z dotacji finansowane są między innymi następujące świadczenia: udzielanie schronienia w ośrodku dla bezdomnych w Białymstoku, w tym zapewnienie wyżywienia, odzieży, środków czystości, leków, środków opatrunkowych; udzielanie poradnictwa prawnego, socjalnego i terapeutycznego, pomoc w uzyskaniu niezbędnych dokumentów.

6) Stowarzyszenie Penitencjarne „Patronat” Oddział w Warszawie kontynuuje program, w ramach którego świadczy pomoc w dwóch placówkach: w Ośrodku Readaptacji Społecznej „Dom Patronatu” oraz w Punkcie Pomocy Doraźnej znajdujących się w Warszawie. Oferta pomocowa tych placówek skierowana jest do osób zwalnianych z jednostek penitencjarnych oraz członków ich rodzin. Z dotacji finansowane są między innymi: udzielanie schronienia

w ośrodku dla bezdomnych (Dom Patronatu), w tym zapewnienie wyżywienia, odzieży, środków czystości, leków, środków opatrunkowych; udzielanie poradnictwa prawnego i obywatelskiego, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, wyrobieniu niezbędnych dokumentów, poszukiwaniu pracy itp., udzielanie niezbędnej doraźnej pomocy rzeczowej osobom zgłaszających się do stowarzyszenia.

7) Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna w Gorzowie Wielkopolskim realizuje projekt, w ramach którego świadczy kompleksową pomoc na rzecz osób zwalnianych z jednostek penitencjarnych oraz członków ich rodzin. Świadczenia realizowane są w ośrodkach prowadzonych przez podmiot (m.in. schroniska i noclegownie) oraz w zakładach karnych w Gorzowie Wlkp., Krzywańcu, Wronkach, Słońsku i AŚ w Międzyrzeczu. Z dotacji finansowane są między innymi: udzielanie schronienia w ośrodku dla bezdomnych (nocleg, wyżywienie, pomoc rzeczowa i inne), udzielanie poradnictwa prawnego, pomoc psychologiczna i psychoterapia (w tym terapia uzależnień), indywidualne doradztwo zawodowe, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, wyrobieniu niezbędnych dokumentów, udzielanie niezbędnej doraźnej pomocy rzeczowej osobom potrzebującym tego rodzaju wsparcia.

8) Mokotowskie Hospicjum Świętego Krzyża w Warszawie rozszerzyło zakres swojej działalności, a projekt uzupełnia działania innych podmiotów, m.in. dzięki świadczeniu specjalistycznego leczenia, rehabilitacji, profilaktyce i terapii uzależnień. W ramach dotacji podmiot udziela również całodobowego schronienia w schronisku dla bezdomnych (nocleg, wyżywienie, środki czystości), świadczy pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, wyrabianiu niezbędnych dokumentów (w tym pomoc w uzyskiwaniu orzeczeń o niepełnosprawności), pomoc w znalezieniu pracy (we współpracy z Urzędami pracy). Podopieczni mają zapewnioną pomoc socjalną, psychologiczną, i prawną. Podmiot prowadzi również bezpłatną jadalnię.

9) Stowarzyszenie Pogotowie Społeczne w Poznaniu realizuje projekt, w ramach którego świadczy kompleksową pomoc na rzecz osób zwalnianych z zakładów karnych oraz członków ich rodzin, polegającą w pierwszym etapie na zapewnieniu podstawowych potrzeb (udzielanie schronienia w hostelach prowadzonych przez Pogotowie Społeczne, w tym zapewnienie wyżywienia, środków czystości, odzieży), a następnie prowadzi indywidualny i grupowy program mający na celu reintegrację społeczną. Program ten będzie realizowany m.in. poprzez indywidualne wsparcie socjalne, terapię uzależnień, terapię dla sprawców przemocy, pomoc psychologiczną, doradztwo zawodowe, warsztaty z zakresu aktywizacji zawodowej, pomoc prawną (w tym pomoc w załatwianiu spraw urzędowych – np. pomoc w ubieganiu się o przydział lokalu socjalnego).

10) Stowarzyszenie Pomocy „Ludzie Ludziom” we Wrocławiu kontynuuje dotychczasową działalność postpenitencjarną na rzecz osób opuszczających jednostki penitencjarne w prowadzonym Domu Socjalnym dla Mężczyzn, w ra-

mach której zapewnia pomoc stacjonarną i rzeczową (m.in. nocleg, wyżywienie, odzież, środki czystości, leki i środki opatrunkowe). Finansuje także pomoc w uregulowaniu spraw prawnych, socjalnych mających na celu m.in. wyprowadzenie z bezdomności i społeczną readaptację, a także działania aktywizujące zawodowo i pomoc w uzyskaniu zatrudnienia.

11) Stowarzyszenie na Rzecz Bezdomnych Dom Modlitwy „Agape” w Borowym Młynie realizuje projekt w dwóch swoich placówkach, tj. Dom Socjalny w Borowym Młynie oraz Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia w Nowym Stawie. Reintegracja społeczna osób pozbawionych wolności w ramach projektu będzie realizowana poprzez organizowanie nieodpłatnej pracy skazanych (na podstawie porozumień z zakładami karnymi) w placówkach Stowarzyszenia. Ponadto w Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia realizowana jest pomoc stacjonarna i rzeczowa na rzecz kobiet opuszczających zakłady karne, w ramach której udzielane będą m.in.: całodobowe zakwaterowanie (w tym wyżywienie, odzież, środki czystości, leki i środki opatrunkowe i inne), opieka medyczna (w tym rehabilitacja), terapia uzależnień, wsparcie psychologiczne i psychiatryczne, aktywizacja zawodowa, pomoc prawnika, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych – które to działania mają na celu usamodzielnienie kobiet po odbyciu kary pozbawienia wolności i ułatwienie społecznej readaptacji.

12) Fundacja Sławek w Warszawie realizuje projekt, stanowiący kontynuację programu z lat ubiegłych. Projekt zakłada kompleksową pomoc dla osób pozbawianych wolności, zwalnianych z zakładów karnych oraz członków ich rodzin, w zależności od indywidualnych zdiagnozowanych potrzeb, m.in. poprzez: zapewnienie całodobowego wsparcia bytowego (nocleg, wyżywienie, środki czystości, leki), pomoc prawną, promocję zatrudnienia, aktywizację społeczno-zawodową, pomoc psychologa.

13) Dom Wspólnoty Barka w Drezdenku realizuje projekt „Najtrudniejszy pierwszy krok”, będący kontynuacją programu z lat ubiegłych, którego celem jest kompleksowa pomoc osobom pozbawionym wolności i zwalnianym z jednostek penitencjarnych oraz członkom ich rodzin. W ramach programu udzielane są świadczenia w postaci m.in. zapewnienia całodobowego wsparcia bytowego – nocleg, wyżywienie, odzież, środki higieny, terapii uzależnień, promocji zatrudnienia, pomocy prawnej, aktywizacji zawodowej, doraźnej pomocy rzeczowej, prowadzenia zajęć mających na celu reintegrację społeczną i przeciwdziałanie czynnikom kryminogennym.

14) Małopolskie Stowarzyszenie „Probacja” w Krakowie realizuje projekt „Małopolskie Centrum Integracji „Pro Domo”, stanowiący kontynuację programu prowadzonego od 2005 r., który polega na stworzeniu domu przejściowego dla opuszczających jednostki penitencjarne, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców województwa małopolskiego. W ramach programu udzielane są kompleksowe świadczenia w postaci m.in. zapewnienia całodobowego wsparcia bytowego – nocleg, wyżywienie, odzież, środki higieny, terapii uzależ-

nień, promocji zatrudnienia, pomocy prawnej, aktywizacji zawodowej, doraźnej pomocy rzeczowej, prowadzenia zajęć mających na celu reintegrację społeczną i przeciwdziałanie czynnikom kryminogennym. Przy ośrodku prowadzona jest również działalność Punktu Konsultacyjnego, świadczącego pomoc terapeutyczną, prawną, psychologiczną, pośrednictwo pracy, doradztwo zawodowe (prowadzony jest bank ofert pracy) dla osób opuszczających jednostki penitencjarne, członków ich rodzin oraz członków rodzin osób pozbawionych wolności.

15) Fundacja Chrześcijańska NEBO w Warszawie realizuje indywidualne programy polegające na zdiagnozowaniu sytuacji osadzonego i jego rodziny oraz podjęcie stosownych działań w trakcie osadzenia, a następnie po opuszczeniu jednostki penitencjarnej. W ramach projektu, w zależności od zdiagnozowanych potrzeb, udzielane są między innymi świadczenia takie jak: okresowa dopłata do bieżących zobowiązań czynszowych, organizowanie i finansowanie poradnictwa prawnego, promocji zatrudnienia, pomoc psychologiczna, pomoc w uregulowaniu spraw urzędowych, wyrobieniu niezbędnych dokumentów oraz pokrywane będą koszty związane z organizacją i udzielaniem niezbędnej pomocy rzeczowej (m.in. żywność, odzież, leki, bilety komunikacji publicznej, niezbędne przedmioty wyposażenia domowego). Zadanie realizowane jest na terenie jednostek penitencjarnych, w siedzibie stowarzyszenia oraz w miejscu zamieszkania (pobytu) beneficjentów. W ramach działań z zakresu pomocy postpenitencjarnej, Fundacja współpracuje z innymi organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami państwowymi i samorządowymi udzielającymi takiej pomocy.

16) Stowarzyszenie Pomocy Osobom Wychodzącym na Wolność „EMAUS” w Gdańsku prowadzi Dom Pomocy Emaus w Gdańsku, w którym osobom zwalnianym z jednostek penitencjarnych udzielane są świadczenia w postaci całodobowego zakwaterowania – w tym m.in. nocleg, wyżywienie, środki czystości. Beneficjenci Stowarzyszenia objęci są także kompleksową pomocą pedagogiczną, psychologiczną, terapią uzależnień i prawną. Organizuje również kursy zawodowe dla podopiecznych.

17) Stowarzyszenie „POMOC” w Rzeszowie realizuje projekt, w ramach którego świadczy pomoc na rzecz osób pozbawionych wolności, zwalnianych z jednostek penitencjarnych oraz członków ich rodzin. W ramach dotacji oferent realizuje w Zakładzie Karnym w Rzeszowie kursy gotowania i kurs wykonywania przedmiotów użytkowych i ozdobnych (m.in. wikliniarstwo), mających z jednej strony charakter praktyczny – nabycie umiejętności, przydatnych np. w poszukiwaniu pracy (województwo podkarpackie stanowi zagłębie wikliniarstwa), a z drugiej terapeutyczny i resocjalizacyjny. Ponadto zapewnia indywidualne wsparcie doradcy zawodowego, poprzez dobór odpowiednich szkoleń i kursów, pomoc w wyszukiwaniu ofert pracy, pisaniu podań. Ponadto działania skierowane będą na rzecz osób zwalnianych z zakładu karnego oraz członków

ich rodzin w postaci udzielania niezbędnej pomocy rzeczowej – żywność, bony żywnościowe, zakup odzieży, środków czystości, wsparcie psychologiczne i terapeutyczne – między innymi w zakresie uzależnień i zaburzeń seksualnych, pomoc prawną i socjalną – w tym pomoc w wyrobieniu niezbędnych dokumentów, skorzystania przysługujących świadczeń socjalnych, leczniczych. Działania objęte projektem mają na celu również pomoc w odnowieniu stosunków wewnątrzrodzinnych, poprzez wsparcie psychologiczne i organizowanie uroczystości – wigilia, dzień dziecka – na terenie zakładu karnego.

18) Stowarzyszenie POSTIS w Lublinie opracowało projekt skierowany do osób osadzonych w wieku do 24 lat, warunkowo zwalnianych lub ubiegających się o warunkowe przedterminowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności. Celem projektu jest opracowanie narzędzia resocjalizacyjno-informacyjnego, które ma za zadanie ułatwienie tym osobom procesu readaptacji społecznej i wejścia na rynek pracy. Opracowane narzędzie ma m.in. zapoznać osadzonych z nową metodą resocjalizacji, którą stowarzyszenie realizuje w ramach projektu współfinansowanego ze środków europejskich, objętego patronatem Ministra Sprawiedliwości. Projekt przewiduje opracowanie kompletu materiałów audio i video o tematyce informacyjno-resocjalizacyjnej i wykorzystania go w pracy z osadzonymi w jednostkach penitencjarnych. Opracowany przewodnik po projekcie oraz komplety materiałów mają zostać przesłane do każdej jednostki penitencjarnej w kraju. Projekt ma promować pożądane postawy życiowe oraz zachowania społeczne związane z podjęciem pracy zawodowej przez skazanego opuszczającego jednostkę penitencjarną. Miałby on również upowszechnić model „Nowa droga”, którego celem jest ponowne wejście na rynek pracy skazanych, realizowany w ramach projektu współfinansowanego z funduszy europejskich.

19) Stowarzyszenie Integracyjne Wspólnoty Barka w Chudobczycach kontynuuje program z lat ubiegłych, którego celem jest społeczna reintegracja osób pozbawionych wolności i opuszczających jednostki penitencjarne. W ramach programu udzielane są świadczenia w postaci m.in. zapewnienia całodobowego wsparcia bytowego, terapii uzależnień, promocji zatrudnienia, pomocy prawnej, aktywizacji zawodowej, doraźnej pomocy rzeczowej, prowadzenia zajęć mających na celu reintegrację społeczną i przeciwdziałanie czynnikom kryminogennym.

20) Fundacja Human „LEX” Instytut w Elku prowadzi działania w dwóch głównych blokach. Pierwszy skierowany jest do osób pozbawionych wolności (AŚ Białystok) i stanowi kontynuację zeszłorocznego projektu „Animacja drogą do domu”, realizowanego przy współpracy ze Stowarzyszeniem Monar (mężczyzn i młodocianych przebywających w areszcie około miesiąca). W ramach tego działania przeprowadzone zostaną warsztaty mające na celu rozwój osobisty i przygotowanie osadzonych do opuszczenia zakładu karnego – poprzez psychoedukację i psychogimnastykę prowadzonych przez profesjonal-

nych terapeutów. Drugi blok skierowany jest do osób opuszczających zakłady karne z województwa warmińsko-mazurskiego – głównie w powiecie elckim. Głównym założeniem tego zadania jest umożliwienie wejścia na rynek pracy tym osobom poprzez szkolenia zawodowe oraz możliwość odbycia płatnego stażu. Szkolenia poprzedzone są poprzez konsultację z doradcą zawodowym i psychologiem – w celu optymalnego przygotowania indywidualnego uczestnika do uczestniczenia w rynku pracy. Szkolenia kończą się trzymiesięcznym płatnym stażem. Ponadto, osoby te zostaną objęte programem mającym na celu adaptację do życia na wolności – pomoc psychologa, adwokata, pomoc w kontaktach z rodziną, zwłaszcza z dziećmi.

21) Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta – Koło Katowickie w Katowicach realizuje projekt „Druga szansa – kontynuacja”, którego celem jest wielowymiarowe wsparcie osób pozbawionych wolności, zwiększające szansę na powrót do rodziny i ich usamodzielnienie – poprzez opracowanie indywidualnej strategii pomocowej dla osób pozbawionych wolności, m.in. wsparcie rzeczowe, doradztwo prawne i zawodowe. Ponadto beneficjentom udzielane będzie wsparcie rzeczowe – żywność, odzież, środki higieny oraz pomoc psychologa.

22) Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta – koło Gliwickie w Gliwicach realizuje projekt „Życie na nowo”, będący kontynuacją projektu realizowanego w latach 2007-2012. W ramach projektu w prowadzonym przez podmiot Klubie Integracji Społecznej uruchomiono punkt konsultacyjny dla osób opuszczających jednostki penitencjarne, w którym świadczona będzie pomoc prawnika, terapia uzależnień, doradztwo zawodowe i trening pracy – nauka podstaw obsługi komputera, wyszukiwanie ofert pracy przez Internet, pomoc w pisaniu pism, wniosków aplikacyjnych.

23) Stowarzyszenie Obrony Praw Człowieka w Dębicy realizuje program „Doraźna pomoc rzeczowa i prawna dla rodzin osób osadzonych w Zakładach Karnych i Aresztach Śledczych w Polsce południowej i wschodniej, pozostających w trudnych warunkach materialnych”, w ramach którego przewidziano udzielanie pomocy rzeczowej i prawnej osobom, których dotychczasowy jedyny żywiciel rodziny osadzony został w zakładzie karnym – obejmuje paczki z artykułami żywnościowymi, odzież, środkami czystości, chemii gospodarczej, artykułami szkolnymi dla dzieci, upominki mikołajkowe dla dzieci, pomoc prawna oparta na wolontariacie⁶.

Rada Główna przyjęła uchwałą program działalności na lata 2013-2016. Wśród priorytetowych celów, które określiły kierunki jej działań wymieniono między innymi:

1) podniesienie stopnia transparentności działalności Rady Głównej i promocję jej działań, m.in. poprzez:

⁶ Opracowanie Ministerstwa Sprawiedliwości.

- szeroką współpracę z radami terenowymi oraz uczestniczenie w określaniu kierunków ich działań,
 - inicjowanie i udział w organizowanych konferencjach, udzielanie patronatu dla przedsięwzięć zgodnych z celami działalności Rady Głównej;
- 2) podniesienie świadomości prawnej społeczności lokalnych oraz organizacji pozarządowych w zakresie możliwego uczestniczenia w wykonywaniu orzeczeń, między innymi poprzez:
- prowadzenie działań mających na celu aktywizację władz samorządowych, przedstawicieli organizacji pozarządowych a także rad terenowych w działalności informacyjnej, promocyjnej oraz organizacyjnej, służących szerzeniu idei społeczeństwa odpowiedzialnego i współuczestniczącego w wykonywaniu orzeczeń sądów,
 - zapewnienie udziału w posiedzeniach Rady Głównej przedstawicieli instytucji oraz organizacji, które mogą wspierać jej działania;
- 3) działania na rzecz powoływania rad terenowych w województwach, w których jeszcze nie funkcjonują;
- 4) analiza skuteczności programów resocjalizacyjnych, profilaktycznych i terapeutycznych prowadzonych na terenie jednostek penitencjarnych, w tym z udziałem organizacji pozarządowych (instytucji zewnętrznych), między innymi poprzez:
- zebranie informacji na temat programów prowadzonych na terenie jednostek penitencjarnych,
 - promowanie kontynuowania oddziaływań resocjalizacyjnych, readaptacyjnych i pomocy rodzinom skazanych, którzy opuszczają zakłady karne – przez organizacje pozarządowe;
- 5) promowanie pracy skazanych w środowiskach lokalnych, za pośrednictwem rad terenowych, sądów okręgowych, zakładów karnych i aresztów śledczych oraz instytucji zajmujących się działalnością w zakresie promocji zatrudnienia i przedsiębiorczości, we współpracy z przedstawicielami administracji rządowej w zakresie ułatwienia pracodawcom zatrudniania skazanych.

Przewodniczący Rady Głównej, na mocy uchwały Rady Głównej nr 3/13 z dnia 21 maja 2013 roku *w sprawie wzmocnienia uczestnictwa społeczeństwa w wykonywaniu orzeczeń, pomocy w społecznej readaptacji skazanych oraz pomocy postpenitencjarnej*, zarekomendował radom terenowym oraz prezesom sądów okręgowych i Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej podjęcie działań promocyjnych i informacyjnych w zakresie podniesienia świadomości prawnej obywateli we właściwości miejscowej rad terenowych (sądów okręgowych) oraz okręgowych inspektoratów Służby Więziennej, poprzez ogłoszenie informacji o uprawnieniu stowarzyszeń, organizacji lub instytucji, do których działalności należy troska o wychowanie, zapobieganie demoralizacji lub pomoc skazanym, albo osób godnych zaufania do sprawowania dozoru nad skazanym lub sprawcą przestępstwa, wynikającego z przepisów Kodeksu karnego wykonawczego.

W informacji, skierowanej między innymi do organizacji pozarządowych, podkreśla się przekazanie im szerokich i autonomicznych kompetencji w zakresie sprawowania dozoru – w granicach określonych prawem, a także możliwość uzyskania określonego w Kodeksie ryczałtu w związku z prowadzonymi działaniami.

Zgodnie z rekomendacją, informacja powinna zostać umieszczona na stronach internetowych i tablicach ogłoszeń sądów okręgowych, sądów rejonowych, a także okręgowych inspektoratów Służby Więziennej, zakładów karnych oraz przesłana do wiadomości organizacjom pozarządowym, do których działalności należy troska o wychowanie, zapobieganie demoralizacji lub pomocy skazanym.

Z analizy działalności rad terenowych, dokonanych na podstawie sprawozdań rocznych wynika, że cele działań rad terenowych są zbieżne z działaniami Rady Głównej i obejmują:

- tworzenie list organizacji państwowych, samorządowych i społecznych w celu określenia głównych potrzeb i celów ich działania,
- podejmowanie działań na rzecz promocji zatrudnienia skazanych odpłatnie i na zasadach wolontariatu,
- ocenę stanu wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne oraz pracy społecznie użytecznej, a także określenie lokalnych potrzeb dla podniesienia jej efektywności; działalność rad w tym zakresie jest skuteczna, bowiem w okręgach sądów okręgowych, gdzie rady terenowe funkcjonują, odnotowano kilkuprocentowy wzrost orzekania tego rodzaju kary w stosunku do roku poprzedniego; rady terenowe szczególnie intensywnie w tym zakresie współpracują z kuratorską służbą sądową oraz władzami samorządowymi,
- pomoc skazanym ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Skazanym, którymi dysponują lokalnie Okręgowe Inspektoraty Służby Więziennej oraz Sądy Okręgowe, przy czym zadania w tym zakresie realizuje kuratorska służba sądowa,
- analizę i ocenę dotyczącą m.in. w zakresie skutków stosowania kary pozbawienia wolności, wykonywanej poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego,
- działania na rzecz rozwoju ośrodków kuratorskich, podkreślając ich funkcję profilaktyczną w zakresie przeciwdziałania przestępczości nieletnich,
- promowanie i prezentację programów readaptacji skazanych, także o charakterze terapeutycznym, pomocy ambulatoryjnej, materialnej, przeciwdziałania bezdomności oraz przemocy w rodzinie, a także analizę instytucji przygotowania do wolności (art. 164 kkw),
- wdrażanie programów w zakresie kształcenia i podnoszenia kwalifikacji zawodowych skazanych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, przy współdziałaniu władz samorządowych oraz urzędów pracy,

- współpracę z przedstawicielami świata nauki, poprzez współorganizowanie i uczestnictwo w konferencjach i sympozjach naukowych, korzystając także z doświadczeń międzynarodowych.

Rada Główna podjęła w zakresie swoich kompetencji wiele inicjatyw, które mają na celu promocję działalności rad terenowych, a także ich powołanie na terenie województw, w których obecnie nie funkcjonują. Analiza sprawozdań rad terenowych potwierdziła ich skuteczność w działaniu i wpływ na lokalną politykę społeczną, penitencjarną, a także procesy ujawniające tendencję do orzekania w większym, aniżeli dotąd stopniu, kar wolnościowych przez sądy. Szerzenia idei społeczeństwa obywatelskiego i świadomego problemów społecznych, uczestniczącego aktywnie w readaptacji społecznej skazanych oraz pomocy ich rodzinom, a także działanie na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób zagrożonych patologią społeczną, bezdomnością oraz stygmatyzacji osób opuszczających mury więzień, jest inwestycją w przyszłość. Współdziałanie w tym zakresie instytucji państwowych, samorządowych oraz organizacji pozarządowych, kościołów i związków wyznaniowych, osób zaangażowanych indywidualnie w poprawę sytuacji społecznej, jest działaniem koniecznym i przynoszącym wymierne korzyści, podnosząc jednocześnie poziom życia i bezpieczeństwa obywateli.

THE PARTICIPATION OF SOCIETY IN THE EXECUTION OF COURT DECISIONS – THE GOALS AND TASKS OF THE HEAD COUNCIL FOR SOCIAL RE-ADAPTATION AND CONVICT SUPPORT

Abstract

The article is concerned with the main goals and tasks of the Head Council for Social Re-adaptation and Convict Support, the principles of its functioning and financing the post-penitentiary support and the allocation of funds, among others for the non-government organizations for conducting the re-adaptation programs for people leaving correctional institutions.